

knyttet til legenden om Sct. Georg. — Den gamle smedje i Ørbæk er blevet flyttet til Frilandsmuseet og giver med hele sit indre udstyr et glimrende billede af en landsbysmedje fra midten af forrige aarhundrede. Svend Jespersen har (ligeledes i »Arbejdsmarken«) med ledsagelse af gode billeder berettet om den gamle smedjes historie og flytning.

(Aarbogsredaktionerne anmodes om at sende et anmeldelseeksemplar af aarbøgerne direkte til undertegnede, Falkonerallé 19, København F.).
Otto Smith.

Litteratur om Almuekultur og Folkeminder 1937.

I det sidste Par År har Arkivar *Hans Ellekilde* offentliggjort flere Afhandlinger om *Høstskikke* knyttet til det *sidste Neg* (jfr. Sprog og Kultur 1938, 42). Det får være nok her at gøre opmærksom på den omfangsrige Fremstilling af Emnet, som Ellekilde har givet i Arbejdet: »Det sidste Neg i dansk Overlevering« (Fra Dansk Folkemindesamling VI, 1938, »Danmarks Folkeminder« 1937), hvori de Arbejder om Høstskikke fortsættes, der tidligere er skrevet af *Bernhard Olsen*, *J. S. Møller* m. fl. Ellekilde inddrager et stort utrykt Folkemindestof — for en stor Del Nutidstradition, især fra Jylland — i sin Undersøgelse. Arbejdet er rigt på fængslende Detailler, og der er ingen Tvivl om, at en lignende Gennemgang og Tolkning af det øvrige danske Folkemindestof om Hosten og alle dens Skikke vil være en stor Vinding for vor folkloristiske Litteratur, hvorfor man meget stærkt skal opfordre Arkivar Ellekilde til at fortsætte sit »Høstarbejde«, så han engang kan skrive det endelige Værk om dette vigtige Agerbrugsarbejde.

Også om *Hosletten* er vi i 1937 blevet vel oplyste, idet *Salomon J. Frifeldt* og *T. Tobiassen Kragelund* har udsendt en prægtig Bog: »Vi svinger vor Høle« (Gyldendal, 163 S., ill.), hvori de to Forfattere, hver på sin Måde, fortæller om Hosletten på Vestjyllands brede Enge. »Vi svinger vor Høle« er udentvivl den bedste af de Bøger, de to »Sletkarle« har skrevet i Fællesskab. Et dejligt Emne har de her draget frem og behandlet på en såre underholdende Måde, idet vi får Besked om næsten alle Ting vedrørende det strenge Sletarbejde. Der er mange værdifulde Enkeltheder af kulturhistorisk Art i Bogen, der af en østjydsk Sletkarl som undertegnede er bleven læst med en særegen Glæde. Ikke mindst morer man sig over flere af Tobiassen Kragelunds Historier. Enkelte Emner vedrørende Sæd og Skik i Engene er dog ikke behandlede i »Vi svinger vor Høle«, f. Eks. *Holmsteder*

i Engene og *Høsletgilder*. Herom kan man nu se nærmere i »Studier i Vider og Vedtægter« I (1937), 50 ff. og Sprog og Kultur 1938, 41 ff. — En god Skildring af Høsletten ved *Rosenholm Å* og Kornhøsten i *Bendstrup Bakker* har Sognefoged *A. Bang* meddelt i Østjydske Hjemstavn II (1937), 162—64. Tiden for denne Arbejdsskildring er 1880'erne.

Efter Omtalen af disse specielle Arbejder om Høst og Slet skal vi høre om Bøger, der indeholder Oplysninger i Almindelighed om det gamle Folkeliv. Her er da først at nævne Værket: »Lollandsk Landsbyliv« udgivet for Lolland-Falsters historiske Samfund 1937 (199 S., ill.) af *Henrik Ussing* efter Optegnelser af Lærer *J. Jørgensen* m. fl. I Bogens mange Afsnit får man gode Oplysninger om gammel lollandsk Byggeskik, Landbrug og Avlsredskaber, ældre Tidens Bondearbejde (Mælkenes Behandling, Bagning, Brygning, Hør og Uld, Lysesøbning m. m.), Klædedragt, Årets Arbejder, Højtider, Bylavsgilder, Folketro, Sagn m. m. Også i dette Arbejde er det lykkedes Dr. Ussing på en praktisk Måde at fremlægge et værdifuldt kulturhistorisk Stof, og man vil her, som i Ussings andre Bøger, finde en Mængde Enkeltheder, der i Fremtiden vil komme til at gøre god Gavn i specielle Undersøgelser. I denne Forbindelse kan nævnes Arbejdet: »Nogle Arbejdsgilder« (Sprog og Kultur 1938, 1—62), hvori man ret hyppigt finder Henvisninger til Ussings Folkelivsskildringer (bl. a. også den lollandske).

Det er ligeledes et værdifuldt Bidrag til dansk Bondeliv, man finder i Professor *P. O. Pedersens* Bog: »Barndoms minder 1874—1890« (Gads Forlag 1937, 113 S., ill.), der i behagelig Form beretter om Pedersens Barndomshjem i *Sig* ved Varde, om hans Skolegang, Hyrdeliv m. v. Det, der gør den store Fysikers Barndomsbog så fængslende, er dens Skildring af, hvorledes Bondedrengen *Peder Oluf Pedersen* på egen Hånd beskæftigede sig med matematiske og tekniske Spørgsmål, som han evnede at trænge så langt ind i, at Professor *Julius Thomsen* var klar over, at her forelå et Tilfælde, hvor det offentlige burde træde til for at støtte et ungt Menneske, der rigtigt ledet i sin Udvikling måtte kunne komme til at indtage en fremragende Plads på Teknikkens og Opfindelsernes Område. Prof. Thomsens Håb blev jo ikke beskæmmet! Prof. P. O. Pedersens Bog indeholder iøvrigt gode Oplysninger om Dagligliv og Højtider i den lille Bondegård ved *Sig*, hvor en af Vestjyllands store Begavelse voksede op. Prof. Pedersens Skildring af sin Hyrdedrengetilværelse henleder straks Tanken på de Hyrdedrengerindringer, Fysikeren, Prof. *Chr.*

Christiansen (1843—1917) fra *Holmstland* har nedskrevet. De er offentliggjorte i Højskolebladet 11. April 1919.

Man læser også med Glæde de Bidrag til Belysning af Folkelivet på *Fur*, *C. N. Hauge* har meddelt i sine »Erindringer 1870—1924« (Forlaget Fremad 1937, 255 S., ill.). Den senere Handelsminister har ganske naturligt haft et vågent Øje og et tænksomt Sind allerede i Barneårene. Derfor er der så meget godt kulturhistorisk Stof i hans Bog, der — selv om den hist og her er noget tungt skrevet — er meget underholdende. Det daglige Livs Fattigdom, det hårde Arbejde, Brændevinsdrikkeriet, de kummerlige Fremtidsudsigter, der drev adskillige Furboer til Australien og Amerika, hvor de så sandelig heller ej kom til at danse på Roser, har *C. N. Hauge* skrevet realistisk og undertiden gribende om. Derfor vil hans Bog altid indtage en smuk Plads i Litteraturen om Furs Historie, samtidig med at den indeholder Beretninger om en flittig ung Mand — politisk begavet som så mange andre Vestjyder — der nåede fra fattige Kår på den lille Limfjordsø op til en af vort Samfunds højeste Poster. *P. O. Pedersens* og *C. N. Huges* Barndomserindringer og Ungdomsminde er herlig Læsning både for al fremadstræbende Ungdom og for Folk med udtalt kulturhistorisk Interesse.

I *Kristian Jensens* selvbiografiske Skildring: »En Husmands Levnedsløb« (Fra Københavns Amt 1936—37, 149—94) er det også Beretningen om en Mand, der arbejder sig fra små Landsbykår opad i Samfundet, man stifter Bekendtskab med. *Kr. Jensen*, der er fra *Kornerup*, fortæller om sit fattige Barndomshjems Bygninger, om sin Hyrdedrengetid og om Tjenestefolks Kår m. v., men Hovedparten er dog en Fremstilling af Forf.'s politiske Udvikling og hans Deltagelse i kommunalt og andet offentligt Arbejde. — Fra Roskildeegnen hidhører også *Anna Larsens* Afhandling: »Husmænd og Teglværksfolk« (Fra Københavns Amt 1936—37, 195—250), idet det er Udmarksfolks Kår ved *Sengeløse*, vi hører om, hvorefter der gives en god Skildring af Teglværksarbejderne og deres Kår på *Hakkemose* Teglværk. Det er et værdifuldt Stykke lokal Industrihistorie i Forbindelse med socialhistoriske Oplysninger, *Anna Larsen* byder på. — Det samme kan også siges om *L. P. Groothes* Ud-gave af »en Nakkovarbejders Erindringer« (Lolland-Falsters hist. Årb. 1937, 39—56). Også på Lolland var Arbejdsfolks Kår i forrige Tider bitre. Lange Arbejdsdage og en ringe Løn var de Forhold, hvorunder de levede. Meddelelsen *Christian Larsen (Møller)* var med i Krigen 1864 og var senere en Tid Diligencekusk, en Bestilling, han bringer nyttige Oplysninger om.

Fra Jylland har den flittige Folkemindeoptegner, *Marie Jespersen*, i *Bostrup Hedeby* nær Jebjerg i Salling givet en Fremstilling af det fattige Liv, hendes Forældre og deres Lige måtte friste. Hun fortæller om Barndomshjemmet i *Møgelkær*, dets Indretning, Folketyper, Hyrdedrenge, Daglejerkår m. m. Fru Jespersens Erindringer (Skivebogen 1937) lærer os ret, hvor strenge Forholdene var for Landarbejderne ved Midten af afvigte Århundrede.

Det er ikke Småkårsfolk, man hører om i *Anton Jørgensens* Optegnelser om sit Liv som Gårdmand i *Yderup* nær Brabrand (Østjydsk Hjemstavn 1937, 116—24). Jørgensen fortæller i dette Slutningsafsnit af sine lærerige Erindringer om det moderne Landbrug i Århusegnen, om Mejeriernes Oprettelse, Grundtvigianere og Bjørnbakkere m. v. Det er påskønnelsesværdigt, når landlige Memoireforfattere fører Nedskrivningen af deres Minder op til vore Dage.

Af Erindringer og Folkelivsskildringer med fortrinsvis kulturhistorisk Indhold kan endnu nævnes nogle Bidrag. I Hardsystems Arb. 1937, 33—54 findes således udgivet Pastor *N. Th. Krarups* Barndoms minder fra *Ulfborg Sogn*¹⁾, hvor Forfatteren havde sit Hjem i Tiden 1837—52. Krarup fortæller om Folke dragter, Husenes Indretning og Udstyr, Toldvæsen og Akeise, Møntvæsen, Veje, om Foregangsmændene Evald Tang til Nr. Vosborg, Provst Ove Krarup og Ole Kirk, Landbrugsfremskridt, Slavekrigen, Bryllup, Kirkeliv, Folketro og Sagn. Krarups Optegnelser er i det hele værdifulde, en Betegnelse, man også tør give *Kr. Værnfelts* Meddelelser om Dagligliv, Fester, Dragter, Brændsel, Folketro m. m. fra *Øen Egholm* i Limfjorden (Fra Himmerland og Kær Herred 1937). I *Jens A. Petersens* mangeartede Folkelivsskildringer fra *Skamlingsbankeegnen* (Vejle Amts hist. Arb. 1937, 86—96, 218—240) er der Beretninger om Hyrdedrenge og Skolegang, Høst, Brændeindsamling foretaget af Fattigbørn i Skovene, Kagekoner, Husmænd, Skorstenssyn, Bygninger, Tærskning med Plejl m. m. — I samme Arb. 1937, 166—70 findes i Pastor *I. Karstofts* agrarhistoriske Afhandling om *Ombrå* i S. Omme Sogn et Afsnit om Hyrdedrengeliv, om Ulvegrave, Kvægpasning, Får og Lam, Højjærgning m. v. — *Chr. Holtet* fortæller (Vendsysselske Årbøger 1937, 116—18) om et Par Originaler og om et Øgenavns Oprindelse, medens man i *N. Sodborgs* Gengivelse (Thisted A. Arb. 1937, 393—97) af den 91årige *Bolette Marie Jakobsens* Erindringer hører om den gamle Kones

¹⁾ Fra Omegnen af Ulfborg er Stoffet hentet til *Esbern Jespersens* livfuldt skrevne Oversigt: »Bondekaar i tusind Aar« (»Ringkøbing Amt« 1937, 65—91).

Ungdomsoplevelser på Højskoler, om Krigen 1864 og hvad ellers en Kvinde, der ikke er særlig stiv i Folketro, har at meddele en Udspørger. — Endelig kan anføres *C. Klitgaards* Sprogprøve fra *Hvetbo* Herred (Danske Folkemaal 1936—37, 120—21). Den på Lydskrift meddelte Beretning har et herligt Indhold!

*

Om *Fester og Højtider* forefindes der forskellige mindre Arbejder. Det kan være passende her først at nævne *Hans Ellekildes* Udgave af den angelske Arbejdsmand *Andreas Lorenzens* Optegnelser om *Aarets Fester og Livets Højtider i Angel* (Fra Dansk Folkemindesamling VI, 129—160). Heri hører man om Julen i forskellige angelske Sogne, Fastelavn, Snegilde, Påske, Valborgblus, Pinsefest, Midsommer, Brarup Marked, Bryllup, Barsel, Begravelse m. v. De fortrinlige Optegnelser giver et klart Indtryk af folkelige Fester i den frugtbare Egn, hvor Befolkningen tidligt skiftede nationalt Sindelag, men hvor gammel Sæd og Skik umiskendelig peger mod Nord.

De gamle lollandske *Sommerfester* med pyntede Midsommertræer, Greneudsmykning, Rundgang til Gårdene og Dans bag efter har *Jens Wolsing* leveret en nyttig Skildring af (Lolland-Falsters hist. Årb. 1937, 108—10), lokaliseret til *Holeby*. Festens Udvikling belyses ved, at den omtales som den afholdtes til forskellige Tider i Åremålet o. 1850—1935. — *Jørgen Larsens* Oplysninger om *Midsommertræet i Rå* (smsk., 110—12) indeholder bl. a. Enkeltheder om Træets Historie, hvorledes *Gadekoven* blev holdt i Stand, Dans og Leg på Bygaden, og endelig om Træets Fældning 1876.

Særegne Oplysninger om gamle Tidens folkelige Fester finder vi i *H. K. Kristensens* Afhandling: *Skorter over Hovedet* (Fra Ribe Amt 1937, 122—26). Heri omtales en også i Vestjylland ret kendt Skik, der gik ud på, at sørgende Enker trak Skortet op over Hovedet for at skjule Sorgen. Denne Handling var en Efterligning af de finere Kredses bæren lang sort Kåbe om Hals eller på Skuldre. Der er interessante Enkeltheder i *Kristensens* Stykke. — Af en hel anden Art er *C. Klitgaards* Bidrag: »En ulykkelig Ægteskabshandel« (Jyske Saml. 5. Rk. III, 206—11), hvis Indhold er hentet fra *Sæby Tingbog* $\frac{3}{8}$ 1698. En Kvinde i *Understed* Sogn drukner sig. En mistænkt Mand måtte som andre Guds Børn lægge Hånd på Liget og gøre Bøn om Opklaringen af Kvindens ulykkelige Død. Retssagen oplyser godt ældre Dages Folketro i Forbindelse med Menneskelivets større Begivenheder.

Omendskønt de sjældne Folkemindeoptegnelser, *Hans Ellekilde* har udgivet i Fra Dansk Folkemindesamling VI, 101—128 er

nedskreve i Nutiden, røber de dog ved deres Indhold, at deres Oprindelse må søges ofte endda langt tilbage i Tiden. De supplerer på deres Vis Tingbogsoptegnelser etc., som H. K. Kristensen og Klitgaard har skrevet om. Hos Ellekilde hører man om mærkelige Juleskikke¹⁾, Tidsregning, Dødemåned, Ornegilde, Boldspil ved Langdysse, Harvegød og Plovgrød, Midsommergilde, Fluesmækkerskikken, Bryllupsskikke, Død og Begravelse m. m.

※

Om *Redskabskulturen* hos Danmarks gamle Bondebefolkning er der fremkommet værdifulde Arbejder af H. P. Hansen og Axel Steensberg. H. P. Hansens udmærkede Redegørelse for *Løb og Løbinding* er omtalt andetsteds i dette Tidsskrift (S. 205). Den giver et levende Indtryk af den gamle Almues Nøjsomhed og dens Evner til at udnytte alle brugbare Naturting i industrielt Øjemed²⁾. — Dernæst må man udtale sin Glæde over Axel Steensbergs Afhandling: *Trilleploven* (SpK. 1937, 10 ff.), ligesom man i det hele må henlede Opmærksomheden på denne unge Forskers snart talrige instruktive Undersøgelser om vort vigtigste Agerbrugsredskab Ploven (se nu også: Den nordvestjyske Hjulplov, SpK. 1938, 113 ff.).

Om den *stive Arbejdsvogn* er der god Viden at hente i Ellen Raaes filologisk orienterende Bidrag i Danske Folkemaal 1936—37, 75 ff., medens J. A. Petersen bl. a. har et godt Afsnit om *Træsko* og Træskomagerarbejdet i Egne Syd for Kolding Fjord (Vejle A. Årb. 1937: »Sonden Kolding Fjord«). — Det nu ophørte Håndværk: *Kammageriet* har den dygtige Lokalhistoriker Arnold Hansen skrevet et lille Stykke om i ØstjydsK Hjemstavn 1937, 93, medens M. P. Clemmensen smst., 114—15 levende fortæller om *Pibemarkedet* i Horsens, et gammeldags Krammarked, der ligeledes hører Historien til. — Endelig kan i denne Forbindelse omtales H. P. Hansens værdifulde Skildring af Tusindkunstneren Niels Kragelund i Arnborg (Hardsyssels Årbog 1937, 1—32), en begavet Mand, der havde Evne til at udføre dygtigt Håndværk i mange Fag. Hertil kommer, at Niels Kragelund var en af E. T. Kristensens gode Meddelere, hvad H. P. Hansen naturligtvis gør fortrinlig Rede for.

※

¹⁾ Om Juleskikke i *Lillering* se S. P. Molbech i Østj. Hjst. 1937, 90 ff. I Fynsk Hjemstavn og SønderjydsK Maanedsskrift findes adskillige mindre Bidrag om Fester og Højtider.

²⁾ Jvfr. om Sivfletning SpK. 1938, 111—112.

Bjærgfolkenes Bagning er Tittlen på *Inger M. Bobergs* sidste Bog (Danmarks Folkeminder Nr. 46, 104 S., ill.), hvori Sagtypen »Grissel og Rage« er gjort til Genstand for en metodisk Under-søgelse. Hovedindholdet af Sagn hørende til nævnte Type kan gives i følgende: En Bonde pløjer på sin Mark nær en Kæmpe-høj. Han ser da en Ovnrage og en Skydsel (til at lægge Kagerne ind i den varme Ovn med) ligge i Græsset på Højen. Begge Red-skaber er gået i Stykker; Bonden reparerer dem. Om Eftermid-dagen ligger der en stor Kage på Højen. Bonden spiser Kagen, der er Bjærgfolkenes Betaling for Bageredskabernes Istandsæt-telse.

Dette tilsyneladende fuldkommen fantastiske Sagn er over-leveret i mangfoldige Optegnelser og Varianter navnlig fra Dan-mark, Sverrig, Tyskland og de britiske Øer. En Række kultur-historiske Træk er knyttet til det, ligesom et Studium af et så-dant primitivt Stykke Folkedigtning kan give Anledning til mange Overvejelser vedrørende Folketroen, dens Oprindelse og dens Væsener.

Det må ikke glemmes, at tidligere Dages Mennesker tænkte sig, at der levede Væsener overalt. Usynlige var de til Stede. De står i Overleveringen som en Afklang af Menneskene selv, skabte som de er i deres Fantasi og Billede. Også deres Liv og Færden er en tro Kopi af Menneskenes Tilværelse. Dette gælder i Dan-mark først og fremmest Bjærg- eller Højfolkene, hvad Sagnet om de underjordiske Bagning er et træffende Bevis på. Der-for er det lærerigt at stifte Bekendtskab med Dr. Bobergs lille dygtige Arbejde, der så fortrinligt viser, hvilken Rigdom til Oplysning om Dagligliv og Tænkemåde førhen, der er at hente i de mange, fra talrige Kilder tilvejebragte Folkeminde-optegnelser, som enkeltvis synes ganske betydningsløse, men som sete i en større Sammenhæng er af betydelig Værdi, da man ved Undersøgelsen af dem kan få det bedst mulige Indtryk af svundne Tiders Mennesker, deres Levemåde og Mentalitet. Der er naturligvis flest jyske Optegnelser i »Bjærgfolkenes Bagning«, idet *Evald Tang Kristensen* havde Held til at indsamle en stor Mængde Sagn om Bjærgfolk i Jylland.

Sagn af hel anden Art end de primitive Fortællinger om de underjordiske er sådanne, der kendes fra vore Herregårde, knyt-tede til Adelsslægter. En smuk Prøve på, hvorledes en Sagn-kreds, kendt indenfor en adelig Familie, kan undersøges, er givet i *Albert Fabritius'* grundige Redegørelse for Sagn om *Rantzau-Slægten* (Danske Studier 1937, 97—118), hin berømte holstenske og danske Adelsslægt, der tæller så mange ansete Mænd i vor

Historie. Tre Genstande på *Breitenburg* er Slægtens Sagnmagener. Hvad der kan oplyses herom, hvad Sagnene indeholder af Særtræk m. v., har Fabritius nøje undersøgt. Det var ønskeligt, om alle vore Herregårdssagn kunde blive så godt oplyste som Sagnene fra *Breitenburg*.

Tolkninger af Tro og Sagn knyttet til særlige Genstande er også en af Kredslæge *J. S. Møllers* Yndlingsbeskæftigelser. Han har stor Evne til at klare vanskelige kulturhistoriske-folkloristiske Emner, hvad man erfarer påny, når man læser hans Afhandlinger: *Diskestangen* (SpK. 1937, 33—55) og *Et Polititegn som Amulet* (Danske Studier 1937, 53—73).

Gunnar Knudsen har i en sproglig orienteret Sagnundersøgelse: »Hjelms Sværd« (Sorø Årb. 1937, 103—08) klaret et gammelt Sværds Historie. Sværdet fandtes i Herlufsholms Kirke, bragt dertil af *Herluf Trolle* fra et Ophold på Ringkloster. Undersøgelsen bringer også Besked om nogle Sagn fra Hjelmslev Herred. De er af Holger Danske-Svend Felding Typen.

Hans Ellekildes »Folkesagn fra Ringsebølle Sogn« (L.-F. Årb. 1937, 15—25) er en smuk Prøve på, hvorledes en Sagngruppe, knyttet til en Landsbykirke, bør fremlægges og forklares. — Lærer *Jakob M. Hansens* Sagnoplysninger om *Nordby Kirke* på Samsø (Fra Holbæk Amt 1937, 102 ff.) er heller ikke uefne, da de er med til at oplyse om nedlagte Landsbyer, og hvorfor Kirken har fået sin særlige Beliggenhed et Stykke fra Nordby og Mårup. — *Chr. Rosens* Skattegravningssagn fra *Vålse* (L.-F. Årb. 1937, 114—16) er fyldig og god. Talrige Sagnoptegnelser af Værdi findes også i Fynsk Hjemstavn 1937 og Sønderjydsk Manedsskrift 1937. I førstnævnte Tidsskrift er nu afsluttet den lange Række af udførlige Sagn fra Svenskekrigene, som *Vedel Simonsen* i sin Tid indsamlede, og som nu i *E. T. Kristensens* Afskrift er offentliggjorte af *H. C. Frydendahl*. I Sdj. Mdskr. kan fremhæves Sagnoptegnelser fra *Svend Grundtoigs* Samling. — I Østjydsk Hjemstavn II, 155—61 er i Skildringen af *Gern Lyngbakker* anført en Del karakteristiske Sagn. — Også *Johan C. Sulkjær* medtager Sagn og Folketro i sin Bog: »Nørre Nissum Sogn« II (1937).

Tolkningerne af *Genfødselskure* og *Grawlægning* er tidligere givet, men derfor læser man alligevel gerne *C. Klitgaards* Afhandling herom (Vends. Årb. 1937, 88—101), idet der her leveres adskillige nye fra Vendsyssel hentede Eksempler på hine Trosforestillinger, der første Gang herhjemme toges op til Behandling af *Kr. Nyrop* i Dania 1890 (»Kludetræet«). Klitgaard refererer Nyrop uden at tage Hensyn til nye Synspunkter om Emnet, fremførte i Danske Studier 1932, hvortil der dog henvises.

Folketro knyttet til *Vegetationen* har *Johs. Tholle* meddelt nyttige Oplysninger om i Århus Stifts Årbøger 1937, 111—163. Stoffet stammer fra Egnen mellem Kolding og Mariager Fjorde.

I Tilknytning til Folketroen om Flora og Fauna, hvor Helbredelse af Sygdomme tit spiller en Rolle, bør nævnes, at Dr. med. *Axel Hansen*, Kolding, og Adjunkt sammesteds, *Knud Jensenius*, som Bind I i Serien: »Klassisk dansk Medicin« har udgivet *Christiern Thorckelsen Morsings danske Skrifter, Pestbog etc.* (Udg. af Løvens kemiske Fabrik 1937, 75 S.). De to Udgivere har ved deres lykkelige Forening af Kundskaber på bedste Måde udgivet den gamle Mediciners Pestbog, der giver et tiltalende Billede af ham som Videnskabsmand. Morsing blev født c. 1485 på *Mors*, hvorfra han sikkert ud i Livet tog med sig megen Folketro om Sygdomme og deres Helbredelse. Men da Morsing var en Banebryder inden for sit Fag, har han kunnet føre Folkemedicinen et Skridt videre i empirisk Retning.

*

Det er ikke ret tit, der i Danmark udkommer *Eventyrsamlinger* eller Studier i Folkeeventyr. Der er derfor god Grund til at henlede Opmærksomheden på *J. P. Kuhres*: »Borriholmska Sansåger« (Danmarks Folkeminder Nr. 45), idet der i denne Bogs udførlige Noteapparat af *Hans Ellekilde* er gjort Rede for de enkelte bornholmske Eventyrs Historie, deres Indhold og deres Sidestykker i andre Lande og Egne. — Der er forholdsvis meget Eventyrstof i *Chr. Jespersens* Bidrag: »Sagn og Æventyr fra Skelskøregnen« (Sorø Arb. 1937, 109—128), hvorfor denne Årbogsafhandling nævnes her.

Folkeviser fremkommer der ret jævnlig Optegnelser af eller Undersøgelser om. Lærer *N. P. Petersen* har således haft Held til i *Vendsyssel* at finde en Form af Skæmtevisen om Bremsen og Fluen. Optegnelsen er ledsaget af *Noder*. (Vendss. Årb. 1937, 151—52). — Det må ikke her forbigås, at mag. art. *Gustav Albeck* et Sted, hvor man ikke vilde finde på at søge, nemlig i Meddelelser fra Lærerhøjskolen i Jylland 1937 (Akademiet i Århus), i en længere Afhandling fremkommer med Bemærkninger til *Anders Sørensen Vedels* Redaktion af *Visen om Dronning Dagmars Død*. I en fængslende Form gennemgår Albeck de forskellige Viseoptegnelser om den berømte Dronnings Død og om Kongens Ridt til hendes Dødsleje.

Ordsprog og Talemåder hører også til Folketraditionens værdifulde Indhold. Ordsprogenes Korthed og gedigne Værdi bevirker, at mange af dem endnu lever i det ældre Slægtleds Tale. Der er

gode Ting iblandt i de Talemåder og Ordsprog fra *Hillerslev Sogn*, som *Anders Overgaard* har meddelt på Folkemålet i *Thisted A. Arb.* 1937, 398—400. Flere af de fremførte Mundsprog har lokal Tilknytning. — *R. P. Randløv* meddeler i *Østj. Hjst.* 1937, 151 en Række østjydske Ordsprog om *Skrædderen*.

En encyklopædisk Fremstilling af Folkeminderne med særligt Hensyn til *Ringkøbing Amt* har *H. P. Hansen* givet i *Hjemstavnsbogen*: »Ringkøbing Amt« (1937), 112—45. Man læser med Fornøjelse den nyttige Oversigt, der også yder Bidrag til *Folkeminderindsamlingens Historie*. Om dette Emne er der nyt at hente i *H. C. Frydendahls* udmærkede Bog om den sydfynske Lokalhistoriker *N. Rasmussen Søkilde* (1937) såvel som i hans Artikel i *Fynsk Hjemstavn* 1937, 19 ff. om de fire fynske Hjemstavnsforskere: *R. Askholm*, *J. C. Juel*, *M. Kristiansen* og *Sophie Lørup*.

Lærer *J. Christensen Lund* har i det af *Thorvald Madsen* redigerede Arsskrift »Skildringer af Hads Herreds Historie« III (1937), 22 f. givet en nyttig Levnedsskildring af Novellisten og Folkemindesamleren *Svend Thusbek* (Pseudonym for Erik Kristensen), der bl. a. har skrevet Bogen: »Fra Norsminde til Ulstrup Bakker«. Arkitekten *Poul Christensen Hummeluhr* er der skrevet en Biografi af i *Arb. f. Århus Stift* 1937, 104—110. Denne Mand gav *E. T. Kristensen* gode Oplysninger og var Meddeleeren af alt det fortrinlige kulturhistoriske Stof, som E. T. Kr. udnyttede i de tre fyldige Skildringer af Bondelivet i *Sabro Herred*, der er offentliggjorte i *Årbog for dansk Kulturhistorie* 1895, 1898, 1900. — Et ret interessant Bidrag til Oplysning om E. T. Kr.'s Virksomhed findes i Opsatsen »Edvard Brandes og Folkeminderne« (*SpK.* 1937, 27—29), hvoraf man erfarer, at det fortrinvis er *Edvard Brandes*, vi kan takke for, at E. T. Kristensen fik Støtte fra Finansloven.

Til sidst skal anføres, at der i *Fra Ribe Amt* 1937, 88—97 findes en Levnedstegning af *H. F. Feilbergs* Modstander i *Brørup*, *A. C. Riis-Lowson*, der senere som Præst i *Vestervig* tog gæstfrit mod *Evald Tang Kristensen*, da han var på Indsamlingsrejse i Thy.

*

Sonderjyske Stednavne er med 10. Levering (Gads Forlag) nået over til *Als*, hvor de sydlige Sognes Navnestof nu er fremlagt og tolket. Et Væld af interessante Marknavne stifter man her Bekendtskab med, og man glæder sig over det Forskersnilde, der hyppigt er Forudsætningen for de sproglige Forklaringer.

Om Oldensvin. Forstkandidat *Chr. Gandil* har i Dansk Skovforenings Tidsskrift 1937, 273—98 fået offentliggjort en skovbrugshistorisk Studie om Oldensvinene. Udfra en omfattende Belæsthed i vor historiske og forstlige Litteratur lykkes det den kyndige Forfatter at give en Skildring af det udmærkede Emne, der tilfredsstillende både almene og videnskabelige Krav. Man er ikke mindst glad for de økonomiske og statistiske Oplysninger, som Afhandlingen indeholder.

August F. Schmidt.

Mindre Anmeldelser.

Johannes Brøndsted: Danmarks Oldtid. 1. Stenalderen. (Gyldendal 1938).

Det nye Hovedværk om Oldtiden i Danmark har samme Titel som den berømte lille Bog, der for snart hundrede Aar siden blev skrevet af den helt unge Videnskabsmand *Worsaae: Danmarks Oldtid.* *Worsaaes* Bog fra 1843 havde Undertitlen — »oplyst ved Oldsager og Gravhøje«, og det samme kunde *Dr. Brøndsteds* Bog have haft, men det behøves ikke længer; alle er nu klar over, at Sagn og skriftlige Kilder fra disse fjerne Tider kun yder os daarlig Hjælp, naar vi vil vide noget om Danmarks Beboere i Oldtiden. Fra *Thomsen* og *Worsaae* og *Sophus Müller* til *Johannes Brøndsted* har de danske Forhistorikere koncentreret sig om at undersøge og fremlægge Oldsagerne, Fundene, som de eneste duelige Vidnesbyrd om Oldtidens Liv.

I Løbet af de hundrede Aar er Fundenes Tal blevet mere end hundreddoblet, det store »Oldnordiske Museum« har mere end én Gang sprængt sine Rammer, og hvad der i 1843 kunde staa i et lille nemt Oktavbind — og hvad der i 1897 — *Sophus Müllers: Vor Oldtid* — endnu kunde rummes i ét svært Bind — det vil nu fylde tre mægtige Kvartbind. Mindre kan ikke gøre det. *Johannes Brøndsteds* Sprog er — ligesom *Sophus Müllers* — knapt og koncist, — uden Fyldekalk. Det er en nøgtern Bog, men ingen kedelig Bog. Nøgtternheden staar godt til Stoffet, og Stoffet — Vidnesbyrdene om vort Lands ældste Fortid — taler i sig selv stærkt nok. Billeder i Hundredevis, der ledsager Teksten; Kort over Danmark (læg Mærke til Fundkortene!), Planer over Bopladser o. s. v. fører Stoffet lyslevende frem for os; — kan vi i Provinsen ikke altid lige nemt komme ind og se Nationalmuseet, kommer Nationalmuseet her til os, Bogen, som synes dyr, er det i Virkeligheden ikke; den Snes Kroner, som Stenalderbindet koster, er en billig Pris for den Rigdom, som den til Genæld skænker os.